

Sykemelding ut fra modeller som er egnet til å skape maktesløshet, gir neppe lavere fravær, skriver filosof **Einar Øverenget**, Humanistisk Akademi.

Den totalitære sykemelding

DEBATT & INNLEGG

– Jeg har laget en frisørmaskin, var det en mann som sa.
– Går det an da, var det en som innvendte.

– ... mennesker har jo forskjellige hodefasoner.

– Ikke etterpå, svarte oppfinneren.

I disse dager har det blitt lansert en modell som har en viss likhet til denne frisørmaskinen. Den bærer navnet «normert sykemelding», og er tilsynelatende til for å sykemelde mennesker – men kun tilsynelatende. Med denne innretningen går man bort fra å sykemelde mennesker. I stedet sykemelder man diagnoser: Du melder deg ikke lenger syk – du blir meldt.

Normert sykemelding innebærer at hver enkelt diagnose får et fast antall sykemeldingsdager – slik at legene fritas for å vurdere hvert enkelt tilfelle individuelt. Dette medfører en umenneskelig gjøring, bokstavelig talt, av sykemeldingsordningen: Verken den som undersøker eller den som blir undersøkt har innvirkning på sykemeldingstiden. Pasienten avindividualiseres: Hun slutter å være et individ i møte med sin lege – hun blir en diagnose.

Når statsminister Jens Stoltenberg finner modellen inspirerende, er det fordi han mener dette kan være en måte å senke sykefraværet på. Tanken bak normert sykemelding synes å være at legene ikke kan over-

BEGRENSET. Tanken bak normert sykemelding er nok å begrense legers rett til å bestemme lengden på en sykemelding, men ikke for å overføre den makten til den enkelte borger, skriver filosof Einar Øverenget. Foto: Scanpix

lates det ansvar å bestemme hvor lenge syke mennesker skal være borte fra jobben – men er det individuell vurdering av mennesker som er årsaken til det høye sykefraværet i Norge?

Nå kan man absolutt stille spørsmålet: Bør leger ha en slik funksjon? I paragraf 1 av legers etiske retningslinjer kan vi lese: «En lege skal verne menneskets helse. Legen skal helbrede, lindre og trøste. Legen skal hjelpe syke til å gjenvinne sin helse og friske til å bevare den.» I paragraf 2 understrekes det at dette arbeidet bør være tuftet på gjensidig tillit mellom lege og pasient. Tilsier dette at det er legen som skal bestemme hvorvidt og hvor lenge en person skal sykemeldes, eller bør det være opp til den enkelte å bestemme det selv – i samråd med sin lege?

Tanken bak normert sykemelding er nok å begrense legers rett til å bestemme lengden på en sykemelding, men ikke for å overføre den makten til den enkelte borger. Det som inspi-

rerer Stoltenberg, er ikke å gi den enkelte økt ansvar for eget liv. Det som inspirerer ham, er å erstatte dagens kontrollregime med enda mer kontroll.

Om det ikke er legene som skal ha ansvar for sykemeldingene, hva tilsier at ansvaret bør ligge på et mer overordnet plan? Og hva vil det gjøre med oss?

La meg ta det siste først: Jeg tror at de normerte sykemeldingene kan øke opplevelsen av hjelpeløshet og maktesløshet – pasienten vil ikke en gang kunne møte den personen som har bestemt at hennes situasjon krever en bestemt type sykemelding. Vurderingen er ganske enkelt ikke tatt med utgangspunkt i hennes situasjon. Det skapes i tillegg forventninger til mennesker om at de skal være normerte, selv når de er syke. Men hva om mennesker ikke lever opp til disse normene?

Hva skal til for at mennesker virkelig gjør seg som mennesker? Spørsmålet var retningsgivende for antikkens

filosofer og er fortsatt like aktuelt. Og svaret går igjen: Opplevelsen av å ha makt i eget liv. Den normerte sykemeldingen er imidlertid egnet til å rasere denne opplevelsen og i stedet gi næring til den enkeltes opplevelse av seg selv som en maktesløs brikke.

Så tilbake til det første spørsmålet: Hva er det som tilsier at sykemeldinger bør styres fra et overordnet plan? Strengt tatt, bør det ikke være opp til den enkelte å bestemme når han eller hun er frisk nok til å arbeide? Mulig det, vil enkelte svare, men da vil de bare utnytte systemet og aldri stille på jobb. Stemmer dette?

I 2003 hadde Mandal kommune et sykefravær på 9,5 prosent blant de kommunalt ansatte. Gjennom et Nærversprosjekt som på forskjellige måter forsøkte å stimulere til å ta makt i eget liv klarte de frem til 2007 å redusere fraværet til 6,8 prosent.

I 2007 fikk kommunen tillatelse av Arbeids- og inkluderingsdepartementet til å la ansatte i kommunen egenmelde seg i inntil 365 dager. Fra 2007 til 2008 reduserte Mandal kommune fraværet ytterligere til 5,8 prosent.

I tillegg til at fraværet har gått ned har man skapt økt tillit mellom ledere og ansatte – og legene har mer tid til å være leger og behandle sykdom.

Det er mulig vi bør tenke nytt for å senke sykefraværet i Norge, men om statsminister Stoltenberg henter inspirasjon fra modeller som er egnet til å skape maktesløshet, tviler jeg på at han når sitt mål. Og om han gjør det, til hvilken pris skjer det?

Pessimisme i bedriftene

Dagens Næringsliv reiser 24. november spørsmålet om NHO legger fram prognoser for den økonomiske utviklingen som bevisst avviker fra det mest sannsynlige fordi vi på en eller annen måte er politisk tjent med det. Bakgrunnen for artikkelen var vår siste kvartalsrapport der vi har et lavere anslag for vekst i norsk økonomi neste år enn det Norges Bank og Finansdepartementet har.

NHOs prognoser er basert på svarene vi får inn på vår undersøkelse i NHOs bedriftspanel som består av 2200 bedrifter. Vi kjenner bransje, næringskode, sysselsetting og regional tilhørighet for de bedriftene som

NYTTIG. Våre prognoser er nyttige korrektiv til andre aktører, skriver Dag Aarnes i NHO.

svarer og kan vekte svarene på en statistisk sett god måte i samarbeid med vår dataleverandør, TNS Gallup. Vi har lang erfaring i å «oversette» tallene fra undersøkelsen til nasjonalregnskapsstørrelser som bnp, investeringer og konsum osv.

Mye av korttidsprognosene er laget ved hjelp av slike utvalgsundersøkelser. Det gjelder investeringstillinger, ordrestatistikk, konjunkturbarometer og for eksempel Norges Banks såkalte regionale nettverk som til forveksling likner en minivariant av NHOs bedriftspanel.

Det kan selvfølgelig godt skje at NHOs medlemmer kollektivt nå er for pessimistiske i sine vurderinger. Vendepunkt i utviklingen er alltid vanskelig å se. Vi mener likevel at våre prognoser er nyttige korrektiv til andre aktører – rett og slett fordi vi gjengir norsk næringslivs kollektive oppfatninger om den videre utviklingen i norsk økonomi.

Dag Aarnes, seniorøkonom i NHO

Kabler, skatt og velferd

Tom Nysted i Agder Energi påstår i DN 23. november at kraftkabler til utlandet sikrer velferden. Hans argument er at ved å legge kabler til utlandet kan han selge min og din billigproduserte norske vannkraft til utlandet for en høy pris.

Teorien hans er tydeligvis at velferden er best sikret ved at kraftprodusentene skal stå for

TILTAK. Det er et mye bedre velferdstiltak at strømmen blir billigst mulig, skriver Christian J. Lien.

«skatteinnkrevning» via strømprisen. Så skal de dekke egne

kostnader, inkludert bonus til ledelsen fordi de var så heldige at strømprisen gikk opp på grunn av kablene til utlandet. Hvor mye var det forresten Bård Mikkelsen i Statkraft fikk utbetalt siste år?

Deretter skal overskuddet overføres stat og kommune, og etter at byråkratiet der har belastet overskuddet med sine kostnader, skal restbeløpet gå

til diverse offentlige organer – med sine driftskostnader. For å sikre velferden, ifølge Nysted.

Det er et mye bedre velferdstiltak at strømmen blir billigst mulig. En pris på 30 øre per kilowattime inkludert nettleie og avgifter er et passende nivå. Det ville virkelig sikret velferden til alle de som har basert sin husoppvarming på

elektrisitet – de fleste her i landet. Samtidig ville dette også ført til utfasing av andre miljøskadelige oppvarmings- og energiformer.

Christian J. Lien, Rådal

FLERE INNLEGG SE NESTE SIDE →